

IPAVCI RODBINA ZDRAVNIKOV IN GLASBENIKOV.

V Ipavčevem letu 2008 praznujemo 100. obletnico smrti Benjamina in Gustava Ipavca, ki sta najpomembnejša za razvoj slovenske glasbe v času preporeda v 19. stoletju. Vsa rodbina je bila pomembna za razvoj slovenske kulture v času avstro-ogrške oblasti.

Pripravili:

TATJANA OSET, prof.
direktorica Knjižnice Šentjur
e-mail: tatjana.osest@sen.sik.si

Alenka TESTANIERE, prof.
vodja TIC-a Šentjur
e-pošta: tic@turizem-sentjur.com

Ipavčeva hiša

Obisk po dogovoru: TIC-a Šentjur
e-pošta: tic@turizem-sentjur.com

ŽIVLJENJE IN DELO

Družina Ipavcev izhaja iz Bele krajine, njihov priimek pa pove, da izvirajo z Vipavskega (v starih zapisih se je priimek ohranil kot Vipavec). Iz Bele krajine se je v Celje najprej preselil Matija Ipavec, za njim pa še brat Franc, ki je leta 1805 prišel opravljat zdravniško prakso v Šentjur. Leta 1815 se je poročil s Katarino Schweighoffer, izjemno izobraženo in glasbeno nadarjeno ženo. V Šentjurju je kupil hišo, ki je danes muzej. V današnji poročni dvorani je imel ordinacijo – bil je specialist za zdravljenje očesne mreže.

Katarini in Francu Ipavcu se je rodilo 9 otrok, med njimi Alojz, Benjamin in Gustav. Benjamin in Gustav sta skupaj hodila v šolo, se glasbeno izobraževala in študirala medicino.

Benjamin Ipavec (1829-1908) je po končanem študiju medicine ostal v Gradcu, se poročil, a ni imel otrok. Znan je po samospevih, kot so *Nezakonska mati*, *Ciganka Marija*, *Menih*, *Oblaku*, *Mak žari*, *Čez noč*, *Na poljani*, *Božji volek*, *Pozabil sem mnogo kaj*, *Dekle*, *Pomladni veter*. Benjamin je po slogu romantik, čeprav se naslanja tudi na klasicistične glasbene elemente. Njegova najbolj znana inštrumentalna skladba je *Serenada za godalni orkester* (avizo oddaje Glasbena jutranjica na programu Ars Radia Slovenije). Ustvaril je tudi dve odrski deli: *Tičnik* in *Teharski plemiči*. Delo *Teharski plemiči* je prva slovenska zgodovinska opera, postavljena v 15. stol. v čas grofov Celjskih.

Čeprav je stalno živel v Gradcu, je bil tesno povezan s slovensko glasbo. Sodeloval je z ljubljansko, celjsko in mariborsko čitalnico, bil ustanovni član Glasbene Matice Ljubljana, objavljajl je v Vrtnu in v Glasbeni zori, zlasti pa je bil ploden sodelavec revije Novi akordi. Benjamin Ipavec velja za očeta in botra slovenske glasbe, njegova dela so temeljni kamni naše glasbene kulture. Slovensko glasbo je dvignil na višjo umetniško raven, zato njegov kip stoji tudi na Aleji slovenskih skladateljev v Ljubljani.

*

Leto 1848 – »leto prebujanja malih slovanskih narodov«, - ki je z meščansko revolucijo prineslo pomembne spremembe v političnem

in kulturnem življenju, je tudi pomemben mejnik v razvoju slovenske glasbe. Nastalo je mnogo kulturno-političnih društev in čitalnic, kjer so nov pogled meščanskega razreda izražali s političnimi, literarnimi, dramskimi in glasbenimi sporedi. Glasbeni del čitalniških sporedov je bil sprva sestavljen predvsem iz zborovskih skladb in samospevov; v ospredju so bila besedila, s katerimi so prispevali tudi k širjenju meščanskih, narodnoubuditeljskih idej. Z razvojem čitalniškega življenja pa se je rodila tudi želja po inštrumentalni – predvsem klavirski in komorni glasbi –, ki se je uveljavila v družabnem delu prirediteljev in kljub »salonskemu« značaju pomenila mejnik v razvoju slovenske inštrumentalne glasbe.

*

Svetovno znana sopranistka Ana Puser Jerič, doma iz okolice Šentjurja, na svojih koncertih pogosto prepeva samospeve Benjamina Ipavca.

Ob letošnjih stoletnicah smrti obeh bratov je Občina Šentjur izdala spominski album *Klavirska romantika*; klavirsko glasbo Benjamina Ipavca izvajata pianista Alenka in Igor Dekleva.

*

Gustav Ipavec je po končanem študiju medicine prišel v Šentjur in nasledil očetovo prakso. Organiziral je kulturno in gospodarsko življenje, sodeloval z Glasbeno Matico v Ljubljani, z njenimi podružnicami in s čitalnicami. Njegova velika zasluga je, da je Šentjur postal trdnjava slovenske narodne zavesti, kar je bil velik dosežek, saj je bil nemški pritisk na Štajerskem povsod zelo močan. Več desetletij je bil šentjurski župan.

Zaslujen je bil za gradnjo osnovne šole in kmetijske šole s posestvom in vsemi pripadajočimi gospodarskimi objekti. Kmetijska šola v Šentjurju je bila med prvimi kmetijskimi šolami, kjer so dijake poučevali v slovenskem jeziku. Njen vpliv na razvoj slovenskega kmetijstva je bil izjemen, prav tako tudi na narodno zavest slovenskih kmetov.

S cepljenjem je vzgojil posebno sorto jabolane - bogatinko.

Gustav je živel v času, ki je tudi na glasbenem področju zahteval stvaritve v narodnoubuditeljskemu duhu. Potrebni so

Slovenska skladatelja brata Ipavci.

dr. Benjamin 1829-1908.

dr. Gustav 1831-1908.

bili zbor, samospevi in glasba s primernimi besedili, ki je znala navdušiti poslušalce in izražati njihovo slovensko pripadnost. Že naslovi so zgovorni: *Slovenec sem*, *Slovensko dekle*, *Budnica*, *Planinska roža*, *Danica*, *O mraku*, *Kje so moje rožice*, *Le predi, dekle ...* V njih srečujemo še danes privlačen, ljudskemu okusu prilagojen glasbeni stavek, katerega značilnost je prevlada spevne melodije. Prav zaradi nje so se Gustavove skladbe hitro priljubile po vsej Sloveniji in še danes niso izgubile svojevrstne privlačnosti. Nekatere so celo ponarodele. V osemdesetih letih je Gustav v Šentjurju ustanovil mešani pevski zbor in zanj tudi pisal. Njegovo delo je podobno delom mnogih drugih naših skladateljev druge polovice 19. stoletja, ki so svoje ustvarjalne sile podredili idejam in težnjam slovenskega narodnega gibanja ter ustvarjali ljudskemu občutenju in okusu kar najbolj sprejemljivo glasbo.

V zakonu s Karolino Amon iz Laškega se mu je rodilo 10 otrok; z družino je živel v hiši čez cesto. Sedmorogjeni otrok Gustava Ipavca je bil **Josip** (rojen leta leta 1873), ki je po končanem študiju medicine najprej služboval v dunajski vojaški bolnici, nato v Zagrebu in kasneje nasledil očetovo prakso v Šentjurju. Umril je mlad, star komaj 48 let, leta 1921. Med njegovimi najbolj znanimi deli sta baletna pantomima Možiček in opereta Princesa Vrtočlavka (leta 1997 je bila uprizorjena v gledališču v Mariboru).

IPAVČEVA HIŠA

Stoji v strnjem delu starega trškega jedra v Zgornjem trgu v Šentjurju. V njej sta se rodila glasbenika in zdravnika Benjamin (1829-1908) in Gustav (1831-1908) Ipavec. Nad glavnim vhodom je v njun spomin vzdignjena spominska plošča. Hiša je zasnovana kot tipična trška stavba s pritličjem in nadstropjem. Z glavno fasado je obrnjena na ulico in skupaj s sosednjimi stavbami sooblikuje zanimivo ulično zasnovo Zgornjega trga naselja Šentjur.

Arhitekt Jože Plečnik je hišo dvignil, dodal strešna okna in v vrtu naredil vodnjak v obliki kapelice - znamenja. Preuredil je tudi notranjščino. Hišo krasi trta modra kavčina, prinesena z mariborskega Lenta.